

TUTU NDAKANI NÙU (MANUAL 1)

Nda ku'va kundaa yo mii yo na kì'in kue'e yo.

Kuiya viti lo'o ni na ta'an yo iyo va'a ini, tyi kua'a ni kue'e vaxi, ta kì'in ya yo.

Ya koo va'a ini yo kuya va'a, saa katyiñu yo, a ke'e yo viko ñuu, ta saa tu vii ndiki'ita'an yo xì'in na ñuu ka'an yo xa'a yo.

Nu xa va'a iyo ini na iva si'i yo, saa va'a tu koo ini mii yo, tyi na vali se'e yo ku na kuiso xì'in ñuu kivi vaxi, ta kuni yo vîi kua'nu na.

YA KUVI KE'E YO NA KÌ'IN KUE'E YO.

¿NATYU KÌ'IN YO KUE'E TUVI NDO?

Sava kue'e xa káku ya xì'in yo tyi xa na iva si'i yo xíkuu mii kue'e ta saa ndiku ña xì'in yo, sava kue'e ku ta xì'i too na, kue'e káku yu'u tixin na, nu koo ndikita'an vii yu'u na, a sava tu na iyo káva ndutyi nuu a iyo tu na itivi.

Saa iyo tu kue'e káku ini yo, ta kuu kue'e leke nda'a yo a xa'a yo, kue'e kì'in nima yo ta kúvi ndiki'in yo tatyi yo, a inka tuka ya nu ku itu ña'ñu kuñu yo kuvi kanda yo.

Sava tu kue'e ka'ku xì'in nduta xátu kutatan ñu'u nu xíxi iku xa'a itu, xì'in ya xì'i ni na a xa'mi ni na kúnu. Iyo tu kue'e káku xini yo xì'in ya tuvi mii yo ndo'o yo in kue'e. Ndikuu kue'e ka'an yo xa'a yo iyo va tatan ya.

Kue'e vali iyo ni ku ya kúu tixin, táta na ní'i, ka'aun sukun na xì'in sáayu, yaxi ya so'o na, a nu tikue'e xáa ta'yu ya kée lakua, kue'e kì'in kátyi yo. ndi'i ku kue'e yo kaku ya xì'in ya yakua a ta kata sukun yo ndava sîi núu inka na ta xáa xíkun na kue'e, sava tu kúyakua ña'a xixiyo, a koo ndoo ya ta kóso ndikama nu ya, ñaka káku kue'e tixin yo.

Iyo tatan kuvi ka'ni kue'e ka'an yo xa'a yo, sundi nu xa tuku koo ndaa yo mii yo a kúyakua ve'e nu ndee yo, tuku xaa kì'in va kue'e yo.

TÍKU KUTATAN YO.

Inka tuku kue'e xíkun xì'in sîi a yakua ku ya sáayu, ndi'i xúxan, ndi'i kua'a, ku'vi so'o na a kun tixin na.

Iyo tíku xani yo, ya va'a kì'in kue'e yo, tyi tíku taxi dee xì'in kuñu yo ya kútyiñu ya ka'ni ya kue'e. Ta sava tíku xani ña ta vali yo a nu xa na'nu yo.

Nu xa kì'in ta'an kue'e yo'o yo, ta kóo tátan kúmii kuñu, xiniñu'u kundatun na ndixa'a mii ya, sunti kua'a ni tikuii kóo yo ta kuxi va'a saa kutyiñu yo ke'e ta'an yo xì'in kue'e yo.

DESPARASITACION

Ya tu'un sa'an nani kiti tava kue'e yo'o parasito, tyi kiti vali yo xina ri kuñu yo, ini sítí yo, tixin yo a ka'a yo, sava tu ri iyo xi'in níi yo, ta tava ri kue'e xinu'u, kue'e ka'ni, kue'e ndi'i ta'yu, kue'e nu tuvi ri kiti ndikuín a ndiyaa.

Ta sáa tu tava kiti tiku, tia'a, ti'o xi'in tíxii kue'e.

Nu xa kana kiti tyikili nda'a yo a xa'a yo, kue'e kuu tu ri yo va, ta iyo tátan ndixa'a ri xi'in. Inka tuku kue'e kuya nu kána ndi'i ta'yu tañu ixi xini yo ta kuvi kóyo ixi xini yo xi'in ya, a nu ta'yu tisi'i xa'a yo ta káni xa'an.

Sava xina ri tikuxi yáa tyi yavi si'a yo, ta káta ni ixa ri, saa kuvi koo tu inka tikuxi tutun ta náni va'a ri ta iyo ri ini sítí yo.

Ndi'i kuu kiti kue'e ka'an yo xa'a yo ra, iyo sava ri xini yo ri, ta sava ri koo tuvi koto yo ri xi'in ndutyi nuu yo, xi'in inka'a va'a kaa tuvi xito na ri.

Kiti kue'e vali kee ri xi'in ya táta yo, nu xa táta yo ivi, a yatyi nu xíxi yo, xàa káni tátyi ta ntatyi ya kee ya xi'in tikuíi xi' yo a ña'a yaxi yo, ñaka xina kue'e iki kuñu yo. Na tyi'iyó tikuíi ko'o yo saa kòo kue'e ki'in yo, ta na ndoo nda'a yo nu xa ndixa'an yo tàta yo a nu xa kuxi yo xi'ina nda'a yo.

Tatu iyo na ve'e yo kuu mii kue'e yo'o, na ku'un yo xi'in na ve'e tatan tyi kuvi ki'in ya ndi'i kuu yo.

Na yuvi kíxi kasatátan mii yo ñuu yo ra, taxi na in tátan ko'o yo kùvi tikuxi tixin yo, ta saa tu kuvi ko'o yo nduta minu nduxi na kuvi ri.

Iyo tu sava kiti kue'e vali kè'e ri xa'a yo kua'a ri nda siti yo nu xa xíka yala xa'a yo, ta na ndoo xa'a yo sáa kúsun yo. Iyo sava na yuvi va'a ni iyo ini na tuvi yo, kóo kue'e kuu míi na, sunti koo kundaa ini na a kuu míi na kue'e, ta xiniñu'u ku'un na na kóto ra ixa tátan a kóo kue'e kuu míi na, tyi nu xa in na ve'e yo kuu mii kue'e ta sákuikun na ndi'i kuu yo. Tá tu in na ve'e yo kuu míi kue'e tikuxi, ta xiniñu'u kútatan ndi'i kuu yo saa kuikun ya inka na va'a.

Sava kue'e yo ya xíkun kuu ya, ta ki'in ya inka na iyo va'a ini, tyi xi'in si'vi yo kée ya, ta na ndoo ni nda'a yo xi'in ña'a yaxi yo, ta ná ta'anda tyíin yo.

Ndi'i kue'e xina xi'in ña'a yakua:

- kún tixin, a táta na nìi
- tikuxi yáa iyo yavi si'ivi yo, xi'in ri iyo ini sítí yo.
- Kue'e náñu sáta xa'a yo, a inka tu kue'e ki'in ini siti yo ta xa ndáta ini ña, ta kuándaa ka'ni xini yo xi'in inka ya nu kun tixin yo ta ndúxan yo.

Kue'e kun tixin na si'i vali xi'in na táa vali

Kua'a ni na vali a na na'nu xi'i xi'in kue'e kun tixin, tyi xi'in ña'a yakua kua'an ña ini kuñu yo a ya xi'i yo tikuíi yakua ta kóo tyi'iyó ra, xa yaxi ri tikuxi ini yo, tá xàa kun tixin yo.

Ya kue'e kun tixin yo'o ku ya káma ni kèe tikuíi kuñu, kóo tìn ña'a xíxi yo, xáa ityi tikuíi kuñu ta káma kúvita ini yo, ta iyo kúvi yo xi'in ya. Iyo va'a ka nu xa kun tixin yo ta ndúxan yo a kuándaa ka'ni xini yo, káma ni ndi'i ndee yo xi'in ña.

Nu xa ndaityi tikuíi kuñu na vali a kúvita ini na, xáku ni na:

Íi. Ndikava a tyo'oma súta na.

Uvi. Mi ítyi ndúu yu'u na xi'in yàa na.

Uni. Ndoko xa'a ndutyi núu na xi'in kúñu núu na.

Kúmi. Kúxii ndí'i ñii na.

U'un. Xáku ityi mii na ta kóo mii tikuíi núu na.

Iñu. Lo'ó ni laxa táta na ta ya'a ni ra.

Uxa. Ndoko ndí'i tixin na.

Kùndatun yo ndúndee kue'e xi'in na vali, nu xa uni ityi táta na tikuíi mii ya ii kivi ta ndúkun taxi yo tikuíi suero ko'ó na. Tyi nu xa ndundee va'a ya xi'in na iyo ni, tyi kukue'e na, ta xaa vita kani titu'un nda'a na in tatyí nínu mii na ndiki'in tatyí na ta iyo kúvi na.

Inka tuku ya kuvi ndo'ó na vali ku ya kuta'a na, tyi ndukama ndí'i na, tyi ya xíxi na kóo tìn ña ini na, kukue'e na xi'in ña, ta taxi yo suero oral ko'ó na, ya tyindee ta'an ra xi'in na kúvita ini na.

Ta tu kóo suero, kuvi sikua'a mii yo ra ve'e yo.

Na sátyi'iyó yo tikuíi sáa tyíkaa yo kúmi cuchara yutyi vixi, xi'in lo'ó tyin ñii saa tu lo'ó bicarbonato xi'in tikuíi nityi'iyó yo'ó, ta ndaa nu sandí'i ku'ni yo kiti iya a tikuáa iya sáa va'a tami xa'an ra ko'ó yo.

In too, too taxi yo nduta suero ko'ó na, takuu na vali xi'in cuchara taxi yo lo'ó ra ko'ó na, sáa va'a ndúxan na ra, sundi saa tu taxi ndo tyítyi na a taxi yo ña'a xa xíxi na, tàkuu nduta ndutyi, sopa, iva, tuta.

Táxi yo tátan ko'ó na nu xa kóo nika'an na ixa tátan xi'in yo, tyi kúvi sìn ndúu ya xi'in na. Ta nduta suero in kivi vitin koo ra xi'in yo.